

LÚDAS MATYI

Rajzfilmszöveg

Fazekas Mihály verses elbeszélése alapján

Dargay Attila, Nepp József és Romhányi József írták

S Z E R E P L Ő K:

LÚDAS MATYI

DÖBRÖGI

ISPÁN

I. KATONA

II. KATONA

GYÓGYKOVÁCS

VAJÁKOS BIRI NÉNE

KÍSÉRŐ KATONA

ÖREG BÁCSI

II. BÁCSI

MEDVÉS BÁCSI

TALPAS

LOVAS BÁCSI

CSIKÓSLEGÉNY

EGY KISGYEREK

KATONÁK

PROLÓGUS.

Hajdan ütlekkel magyarázták a mi atyáink
Hogy mi az alsó rend törvénye, kinél az igazság.
Aki erősebb volt, ugyanaz kényére bitangolt.
A lepocsékolt nép dühös indulatja kanóccal
Adta jelét olykor bosszújának, de orozzlány –
Szíve kevésnek volt, hogy mint Matyi, visszapófozz
Ami goromba csapást vett a zabolátlan erőtől.

Első szín: erdő

I. KATONA. Nemzetes Döbrögi nagyságos uramnak alássan jelentem, az erdő
utolsó vadjai lelövetésre előállítottak.

II. KATONA. Igenis, három nyúl az annyi, mint három golyóbis.

KATONÁK. Feküdj! *(Ők tartották a nyulakat. Lövés.)*

DÖBRÖGI. Puskatöltögető!

II. KATONA. Jelentem alássan...

DÖBRÖGI. Mi volt ez, te bitófára való bitang?

II. KATONA. Hogy nagyságod nagyobb dicsőségére, hogy három nyúl, az
három golyóbissal.

DÖBRÖGI. Ispán!

ISPÁN. Harmincnégy botütés háromért? Én jót akartam, kegyes nagyuram,
hogy három nyúl az három golyóbis.

DÖBRÖGI. Hajtók, hol a zsákmányom?

KATONÁK. A nyulak – nagyságod engedelme nélkül – elinaltak.

DÖBRÖGI. És, ti, közben?

KATONÁK. És mi közben csak tátottuk a mafla pofánkat, amiért is tizenkét botütés a jussunk.

II. KATONA. Vadlúd! Nicsak, hófehér vadlúd!

DÖBRÖGI: No, mire vártok?

II. KATONA. Utána! *(Üldözik a ludat.)*

MATYI. Jaj, mit akartok, hé... *(Viszik Matyit Döbrögi elé.)* Eresszen el, ez az én ludam! Ezt nem adom!

I. KATONA. Elhallgass, kölyök! Vagy a torkodra forrasztom a szót. Alássan jelentem, a szökött ludat előállítottam.

DÖBRÖGI. És ez a kölök.

I. KATONA. Tettenértük. El akarta orozni a nagyságos úr lúdját.

MATYI. Nem igaz, a lúd az enyém!

II. KATONA. Itt minden a nagyságos úré.

DÖBRÖGI. Elég, vegyétek el tőle a ludat, aztán kergessétek a kölköt a pokolba.

I. KATONA. No, ide azzal a lúddal!

MATYI. Márpedig én a ludamat nem adom senkinek.

I. KATONA. Micsoda? Mit mondtál? Hát tudod, te, ki előtt állsz?

II. KATONA. Döbrögi nagyságos úr előtt állsz, te. Te, féleszű.

MATYI. Akárki is az uraság, a törvény, az törvény.

II. KATONA. Felkoncoljam, nemzetes uram?

DÖBRÖGI. Ispán, mire vársz?

ISPÁN. Igenis!

MATYI. Repülj, menekülj! *(Elengedi a ludat.)*

ISPÁN. Megkergetni merészelted az uraság lábas jószágát?

MATYI. A lúd az enyém törvény szerint!

ISPÁN. No, megállj, te koszos jobbágyfattyú!

DÖBRÖGI. Hagyd! Azt mondtad, a tied? Méghogy törvény! Törvény kell neki. Hát legyen törvény. Majd én magtanítalak a törvényre. Csak aztán jól eszedbe vésd! Nehogy elfeledd! Ispán!

ISPÁN. Parancs!

DÖBRÖGI. Tartsunk neki törvényt!

ISPÁN. Törvényt. *(Megdöbbenve:)* Ja...

II. KATONA. Még azt sem tudja, hogyan kell az ura elé állnia. *(Leüti Matyi kalapját.)*

ISPÁN. Mi, nemes és nemzetes Döbrögi Dániel őseink jussából...

DÖBRÖGI. Tovább!

ISPÁN. Nyert jogaink alapján, ... ide jön az anyja neve.

DÖBRÖGI. Röviden.

ISPÁN. Igenis! Röviden: jószága elkobzására, valamint huszonöt botütésre ítéltetik.

DÖBRÖGI. No, fiam, most kitanulhatod a törvényt. Csapjátok meg!

MATYI. Eresszenek! Hol itt az igazság, hol itt a törvény?

DÖBRÖGI. Itt én vagyok a törvény. Huszonötöt rá!

MATYI. Jaj, engedjenek, nem csináltam semmit. *(Botozás.)* Hát hol itt az igazság, megbánja ezt még a nagyságos úr!

(Zene.)

DÖBRÖGI. A hintót!

ISPÁN. A hintót! A hintót!

I. KATONA. Alázatosan jelentem, az ítélet végrehajtatott.

ISPÁN. Ugrassátok le a deresről!

DÖBRÖGI. No, te jószág, remélem, megtanítottalak rá, hogy mi az a törvény.

MATYI. Én uram a tanítást köszönöm, ha Isten erőt ad, és életben megtart, meg is szolgálom, azért csak rója fel a kapufélfára, hogy el ne felejtse: háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza.

ISPÁN. Micsoda?

KATONÁK. Micsoda? Te büdös, kölök! Kapjátok el... *(Nevetés.)*

DÖBRÖGI. A várba! *(Döbrögiék el.)*

MATYI. Hallottad! Háromszor, amint bírom majd erővel, no meg ésszel is, úgy mához három évre.

(Zene.)

Második szín: Építkezés a várban

ISPÁN. Gyerünk, emberek, gyerünk! Csak szaporán, csak buzgón, égjen a kezetek alatt a munka! Hé, ti odafönt, fordítva azt az ablakot, vagy a talpatoknál fogva köttetlek fel benneteket!

KATONÁK. Igenis.

ISPÁN. Alulra a tetejét.

KATONÁK. Nincs most időnk cicomázásra ebben a sietségben!

ISPÁN. Magasabbra azt a gerendát, nem az öreganyád putriját építed! A kenyérpusztítók!

DÖBRÖGI. Ispán.

ISPÁN. Parancsára!

DÖBRÖGI. Nos?

ISPÁN. Jelentem alássan, a munkálatok folyamatosságba tétettek. Nagyságod

dicső nevenapjára elkészül az új palota. De el ám, ahogy rendeltetett!

DÖBRÖGI. Mert különben a kutyák szabják ki a bőrötöket.

ISPÁN. Nincs ok az aggodalomra. Nincs ok az aggodalomra.

DÖBRÖGI. Hát, ez mi?

II. KATONA. Hát, ez mi? Jé! Elcsúszik, elmegy, elmegy... Segítség, elmegy a kémény! Hé, elhúz, hé, emberek... Fogjuk meg emberek, fogjuk meg! Legények, visszajött a kémény.

(Közben Matyi bejött álöltözetben.)

MATYI. Eszkúzi, szinyori, arrivedercsi.

DÖBRÖGI. Ispán, hát ez ki?

ISPÁN. Kicsoda kegyelmed?

MATYI. Bondzsorno, szinyori, obenuto áMilánó viá Döbrög prekonsztrukcióne uno pikoló kasztelló petrincsi Kárló Álbértó Cselenzá, unzó kvisztó kasztelló mányifikó enzono takkiá fóni.

DÖBRÖGI. Mit habrigál ez?

ISPÁN. Azt mondja, hogy, hogy... Külhoniul van ez mondva.

DÖBRÖGI. Úgy?

MATYI. Bondzsorno, szinyore promájsztro tálijánó. Én vagyok ács. Szi, tálijánó májsztro.

ISPÁN. Ács, talján.

DÖBRÖGI. Ács. Akkor kérdezd meg tőle, mi járatban van errefelé.

ISPÁN. *(Tagolva)* A nagyságos úr kérdezteti, mi járatban van errefelé kegyelmed.

MATYI. No, no, no, no, nem járat, én vagyok menet, menni el, hívt engem princípe Kárló Álbértó, építeni neki kásztelli, jönni viá Döbrög, én nézni

munkát, vederre i lāvóró, kápító? Vederre i lāvóró.

ISPÁN. Kapizsgálok. Aszongya veder kell neki meg lavór.

DÖBRÖGI. Nem azt mondta, hogy ács?

ISPÁN. Azt biztos mondta.

DÖBRÖGI. Márpedig ácsnak szekerce való, nem veder. No, adj neki, oszt hadd menjen.

ISPÁN. Nem kéne felfogadni, nagyságos úr? Külhoni mester ez. Építene olyan tornyokat, hogy a monostori nagytemplom is csak kis templom lenne mellette.

DÖBRÖGI. Ispán, legyen.

MATYI. Brávó, bravó, nagyon szép, mille gráciá, kon gratulációne, árrivedercsi.

ISPÁN. Álljon meg egy szóra, majszter uram. A nagyságos úr azt óhajtja, hogy építse fel ezt a kis palotát. Nem fogja megbánni.

MATYI. No, no, no, no. Nem lehetséges. Kárló Álbértó vár. Árrivedercsi!

ISPÁN. Még hogy nem? Meggondolja még azt, majszter uram.

MATYI. Mámmá miá, látroni.

DÖBRÖGI. Állj, nem kell ide erőszak, fiaim, marad a mester saját jószántából is. No, bólitson rá, jó májszter uram. Jól van, jól, tudtam én, hogy megértjük mi egymást. *(Az ispán rángatja Matyit.)*

ISPÁN. Hát csak lászon hozzá, szaporán, majszter uram!

MATYI. Parancsára, ekcselenza, parancsára, parancsára... *(Méregeti a gerendákat)* Kár, kár, kár... Kicsi, vékony, kevés. Kár, kár, nagy kár.

DÖBRÖGI. Mit károg ez a talján varnyú?

MATYI. Pikkoló moltó, kicsi a fa, kicsi, vékony, sovány, kevés. Szép nagy

vár, és a fa kicsi.

ISPÁN. Hát értem én a beszédit. Azt mondja, nagyságodnak kevés a fája.

DÖBRÖGLI. Úgy? Szóval kevés. Nos hát, mutatok én kegyelmednek olyan erdőt, hogy a madár is éhenpusztul, amíg átrepüli. Mind kivágattatom, hogyha kell. Májszter uram velem jön. Valamennyien fejszét, fűrészelt fogtok, de szaporán. No, ispán, mire vársz, ugraszd ki a vár népét mind egy szálig!

ISPÁN. Parancsára, nagyságos úr! Lóra!

KATONÁK. Igenis.

ISPÁN. Lóra! nyeregbe emberek. Maga is ott fönt, ne zabáljon... Lóra!

(Elindulnak az erdőbe. Zene.)

Harmadik szín: erdő

ISPÁN. Állj! Lórol! Sorakozó!

DÖBRÖGLI. No, hát ez az én kis csalitom. Válogathat kedvére, májszter uram.

MATYI. Brávó, bráviszimó!

DÖBRÖGLI. Ispán!

ISPÁN. Igenis.

MATYI. No, no, no, no. Előbb én mutatni, melyik, mutatni hogyan. Nézni, mijó ernyő. Mind mondani: pám, pám, pám...

KATONÁK. Pám, pám, pám...

MATYI. Mind mondani: pám, pám.

ISPÁN. Egyszerre: pám, pám, mert ketté hasítalak, pám, pám.

KATONÁK. Pám, pám, pám...

MATYI. Pám, pám, tempó, pám, pám. Megértettél? Így csapkodni: pám,

pám...

DÖBRÖGI. No, indíts! *(Fenéken rúgja az ispánt.)*

(A katonák pám-pámozva elindulnak, Matyi vezeti őket.

Matyi rámutat az egyik fára.)

I. KATONA. Én? Hogy az a... *(Matyi rámutat a másik fára.)*

MATYI. Nem a kicsi, pám, pám, amit kopogtattam.

(A II. katonának mutatja.)

II. KATONA. A szentség...

(Megy a favágás az erdőben. Matyi egy sípot ad az ispán szájába, aki ezzel diktálja a munka ütemét.)

DÖBRÖGI. No, most aztán már elégedett, májszter uram?

MATYI. Brávó, bráviszimó. Csak, csak, csak...

DÖBRÖGI. Csak? Csak? Hát mi kell még? No, beszélj!

MATYI. Csak, csak, csak... Grándiózó unúá májsztró gerendó. *(Rámutat a nagy fákra.)*

DÖBRÖGI. De, de ez csak elég nagy...

MATYI. Hát, nágyon nagy. Csak, csak, csak...

DÖBRÖGI. Mi, hát még mindig csakolsz itt nekem?

MATYI. Csak nem tudom lemérni, hogy ez négy öl.

DÖBRÖGI. Hogy ez nem volna négy öl?

MATYI. Tudom, lehet, hogy ez van...

DÖBRÖGI. Ne gurítson már méregbe, májszter uram! No, kapja öltre a túlfelit, én meg majd innen mérem. Egy, kettő... *(Döbrögi méri a fát, Matyi a kezére teszi a kötelet.)* Hogy ez nem volna négy öl? No, mi az? Mit csinál kend, májszter uram? Hé, nem hallja kend?

MATYI. Mindjárt. Mindjárt.

DÖBRÖGI. No ereszd el a karom, bitang talján, vagy ízekre szaggatlak.

MATYI. *(A saját hangján.)* Nem vagyok én majszter, de még talján sem! Ha-
nem csak a Lúdas Matyi. *(Leveszi az álöltözetet.)*

DÖBRÖGI. Lúdas?

MATYI. Akit kegyelmed a törvényre tanított. Akkor megfogadtam: háromszor verem én azt vissza, hát most itt az első. Leróvom az adósságom.

DÖBRÖGI. Te, Lúdas, ha csak egy ujjal is hozzám mersz érní...

MATYI. Ujjal? Ugyan, ez a vasalt ernyő is megteszi.

DÖBRÖGI. Ispááán! *(Matyi botozza Döbrögít.)* Segítség, emberek! Ispán!
Megállj, te anyaszomorító, megöllek!

(A katonák egy rakáson, a favágásnak vége.)

I. KATONA. Farkasüvöltés lesz ez. *(Döbrögi üvölt.)*

KATONA. Ugyan! Bivalybögés.

II. KATONA. Tán sárkány hörög.

ISPÁN. De-ha az sem, akkor csak a mi jó kegyelmes urunk lehet. Utánam!
(Elindulnak a hang irányába.) Nagyságos úr, parancsolatjára, pám, pám, az
erdőt kivágtuk. Pám, pám. *(Leveszi az ernyőt és a tollat Döbrögiről.)*

DÖBRÖGI. Ispán!

ISPÁN. Uram, irgalmazz! *(A katonák leveszik a sapkájukat.)*

(Zene.)

Negyedik szín: piactér

I KATONA. Nemes és nemzetes Döbrögi úr parancsolatjára kihirdetem, hogy bárki, aki a hírhedet, cégéres haramiát, Lúdas Matyit élve vagy holtan elő

keríti, avagy nyomára vezet, magas jutalomban részesül, továbbá Alsó- és Felső-Döbrög egész lakossága köteles a tulajdonában lévő ludakat Döbrög várába beszállítani. Szigorúan tilos továbbá a lúd, liba, gúnár szavak ki- mondása, helyettük az izé szó használandó. Valamint a mi urunk, Döbrögi nagyságos úr ezennel eltörli a Mátyás nevet, a születendő kisgyermek, illetve mindazok, akik erre a névre hallgattak a Mihály, Miklós, Márton, Menyhért, Maxi, Max, Maximillián, Mózes, Manó, Márk, Magóg, Marcell, Medárd nevek között válogathatnak.

Ötödik szín: vár

ISPÁN. Aki gyanús személy, azt mind kardélre hányjátok.

II. KATONA. Honnét tudja azt halandó ember, hogy talján-e, aki talján?

ISPÁN. Te jószág, hátha érted, amit szájal, akkor nem talján, ha meg nem érted, akkor talján. Érted?

KATONÁK. Igenis.

GYÓGYKOVÁCS. Megyek már, megyek, mit bökdös. No, nézd csak, a jó gyógykovács kikúrálja a bajt, oszt még döfködik érte.

KATONÁK. Állj! Ki vagy?

KÍSÉRŐ KATONA. Meghoztam a gyógykovácsot.

I. KATONA. No, akkor beszéljen kend.

GYÓGYKOVÁCS. Hogy a kórságba, mikor a gi-gi-gá-mon van ez a fránya lándzsa.

I. KATONA. Ezt érteni. Ez nem talján. Bemehet kend.

GYÓGYKOVÁCS. Lassabban, hé! Nem vagyok én akárféle, a kegyelmes püspök úr is velem gyógyíttatja a baját.

Hatodik szín: Döbrögi szobája

KÍSÉRŐ KATONA. Alázatosan jelentem, meghoztam a gyógykovácsot.

DÖBRÖGI. Hol késtél, te, lator?

GYÓGYKOVÁCS. Rögvest megleszünk, nagyságos uram.

DÖBRÖGI. Megcsapatlak, ha fájni fog.

GYÓGYKOVÁCS. Fáj a fog. Nem fog, egy minútáig sem tart az egész. Tes-sék szépen mondani: Ááá! *(Kihúzza Döbrögi egyik fogát.)*

ISPÁN. Te haramia, te! Ki engedte meg, hogy a nagyságos urunk szájába nyúkálj? Takarodj te, sárkány patkolója! *(Kirúgja a gyógykovácsot a várból.)*

Hetedik szín: a vár előtt a kapunál

GYÓGYKOVÁCS. Hát azt nem mondták, hogy nem a foga fáj. Hát azt nem mondták, hogy nem a foga fáj. Hát azt nem mondták... hogy nem a foga fáj.

BIRI NÉNE. Jövök már, jövök. Itt jön a jó Biri néne.

GYÓGYKOVÁCS. Adjon Isten szép jó estét, Biri néne!

BIRI NÉNE. Neked is, gyerekem, hogy veszejtene el a sátán.

I. KATONA. Állj! Ki vagy, Biri néne?

BIRI NÉNE. Réka, Ráhel, Rebeka, nagycsütörtök, szereda.

I. KATONA. Állj! Arra felelj, ki vagy!

BIRI NÉNE. Én? Hát aki vótam, a vajákos Biri, a keresztanyád, szerelmetes gyermekem. Jöttem, repültem, hogy segítsek a jó nagyságos úr baján.

I. KATONA. Arra feleljen kend: talján-e kend vagy sem!

BIRI NÉNE. Talján? Nem jár az én eszem dalián. Jámbor az én lelkem, uram se vót, az is meghót.

I. KATONA. Nem talján, bemehet kend.

Nyolcadik szín: Döbrögi szobája

BIRI NÉNE. Krisze-krusza, kerge lúd, most segíts meg Belzebúb. Áldás sátán szerzeménye, megjött a jó Biri néne. *(Beér Döbrögi szobájába.)* Itt ám a jó csoda kenet, rontást üzni evvel lehet.

DÖBRÖGI. Ispán.

ISPÁN. Parancsolatjára.

DÖBRÖGI. Tartsd a hátad! Előbb rajta próbáld a tudományod, vén kuruzsló!

ISPÁN. Igenis.

BIRI NÉNE. Pók keresztje, darázs szíve, segíts rajta varázsige. Hát ez nem az. Ide tettem. Hol van? Itt van, ni! Ahol rontás, rossz nyavalya, ott segít a varázs szava. Béka mája, tyúk epéje, kórság a pokolba méne. Ez sem az!

DÖBRÖGI. Ispán! *(Az ispán átváltozott békákká.)*

ISPÁN. Parancsára, nagyságos úr!

DÖBRÖGI. Melyik vagy te, szerencsétlen?

ISPÁN. Mind én vagyok, nagyságos úr!

BIRI NÉNE. Itt kell lennie. Hohó, itt van ni, a betyár, hogy elbújt. *(Kivesz egy újabb csodaszert a zsákjából.)* Pi-pipi-pi-pipi... *(A békák köréje ugrálnak.)* Zöld gyík farka, bagó bajsza, legyél újra szép dalia. *(Az ispán visszaváltozott.)*

DÖBRÖGI. Jujj, boszorkány, láncra! Máglyára!

BIRI NÉNE. Gáspár, Menyhért, Boldizsár, fagyos szentek, apró szentek, minden elkárhozott lelkek. Hé, te cirok, hóhahó, repülj velem vad csikó! Elragdva seprűnyélen, itt megy a jó Biri néne. *(Elrepül a seprűnyélen.)*

DÖBRÖGI. Ispán! Hol kujtorogsz, te Isten átka?

ISPÁN. Jövök már, jövök. Nagyságos uram.

DÖBRÖGI. Elegem volt a vajákos kuruzslókból, boszorkákból!

ISPÁN. Igyekeztem, hát, akit csak leltem.

DÖBRÖGI. Ha egy fertály órán belül nem kerítesz igazi, valódi sebdoktort, karóba tüzetem a fejedet. Takarodj!

ISPÁN. Kegyelem, nagy jó uram! Kétnapi járásra, ha találok lóhalálban.

DÖBRÖGI. Takarodj!

ISPÁN. Riadó! Emberek!

(Elindulnak doktort keresni.)

Kilencedik szín: a vár határa

II. KATONA. *(Lovaglás közben.)* Hová megyünk, ispán uram?

ISPÁN. Nem tudom, de hogy doktor nélkül haza nem térünk, az biztos!
(Elhaladnak Matyi mellett, aki már álruhában várja őket.) Állj! Aztán látták-e kendtek, amit én láttam? *(Visszamennek Matyiért.)* Állj! Kicsoda kegyelmed?

MATYI. Én fatyom doktor Tucc. Hekszensúsz generális hadi seborvosa. Félre az útból!

ISPÁN. Most az egyszer kedvezett a szerencse. Doktor úr, nem bántlak én, de ha nem jössz – viszlek!

MATYI. Vász? Viszlek. Haramia! Lator! Májn generál téged fölakasztna. Mi a tied név?

ISPÁN. Zsákba vele, legények! *(A katonák ráhúznak egy zsákot, és viszik.)*

MATYI. No, visznek, rabolnak el, haramiák... Engedj el, az anyád! A lábamra.

Tizedik szín: Döbrögi szobája

ISPÁN. Alássan jelentem, meghoztam a doktort.

DÖBRÖGI. Faggasd ki, de ravaszul!

ISPÁN. Igenis. Te vagy-e a Lúdas Matyi, és ha nem, mered-e tagadni?

MATYI. Niksz Lúdas, nem Lúdas. Én vagyok doktor Tucc. Májn generál ezért téged felakaszt. Mind lógni fogsz, mind. Mind.

ISPÁN. Erősködik, hogy nem ő az.

MATYI. No, azért mondok, szégyellj magadnak, elrabolsz egy doktor. Skandallum! Ezért téged generális felakaszt. Mind lógni fogtok, mind! Utat! Utat nekem!

DÖBRÖGI. Állj! Egy tapodtat sem, míg sebemre írt nem adsz!

MATYI. Vász? Mit hallok? Van seb? Van beteg, és nem szólni? Orvos mu-szaj gyógyítani. Előbb gyógyít, aztán felakasztja. Svájne ájn! Szék ide! Látom beteg. Áh, látok, látok, kapni kardács. Kapni kardács, püff, püff. Mindent látok, ez püff. Ó, az mert futottál ellenségtől, háttal, az szemközt kapni hasba püff, püff. Már nem fáj semmi. Sóhajtsz beteg? *(Feláll a székre, onnan vizsgálja Döbrögöt.)*

DÖBRÖGI. Teremtő, Szentatyaúristen!

MATYI. Nem az! Ez kardács. No, nyugodjál békében!

DÖBRÖGI. Hé, doktor! Hát nem akarsz meggyógyítani?

MATYI. Én, hogyan akarok, csak nem tudsz, kell langyos gyógyfürdő gyógy-füvekbe, de az niksz. Mert a tied latrok szórni szét az sok gyógyszer, a sok gyógyfű, drága balzsam. De mind lógni fogsz!

DÖBRÖGI. Ispán, igaz ez?

ISPÁN. Hát, hát, ugye a nagy sietségben...

DÖBRÖGI. Ezért meglakolsz! Legények!

MATYI. Ja, legények? Ha van legények, az jó, az nagyon jó. Legények, mind ide. Riadót az egész várba.

DÖBRÖGI. Mit bámultok?

MATYI. Mind figyelni ide. Mind védj fejedbe. Ne türköld már, ne türköld már! Legények, mind elmenni gyógyfű szedni. Állj, állj, vissza! Donna tette, teremtette, hát még nem mondtam, mifélett. Fülezd hegyezd, szagos füge, lisztmamonya, macskagyökér, tyúkturbolya, kutyabenge, vakarék, mindegyikből tíz marék.

DÖBRÖGI. Nem hallottátok? Takarodjatok!

ISPÁN. Igenis. Vakarék, mindegyikből tíz marék. A két ór marad, a többiek indulás!

DÖBRÖGI. Ispán!

ISPÁN. Parancsára.

DÖBRÖGI. Te, itt maradsz!

MATYI. Persze, hogy itt maradsz. Nincs vezér, szétfut a sereg. Te vagy főfűszedő. Az egész mááá..., most türkölsz (*Int a II. katonának. Mindenki el gyógyfű szedni.*) Mind elmentek. Addig is, míg visszajön gyógyfű, csinállok pakolás, egy kis elpakolás.

DÖBRÖGI. Csináld csak, te áldott lélek, mert igen csípdes a hátam. Jaj! De erős kezéd van, te átkozott. (*Becsavarja a lepedőbe.*)

MATYI. Já, já, kell erős kéz, az kell!

**Tizenegyedik szín: kinn a réten,
ahol a katonák szedik a gyógyfüvet**

(Este van.)

ISPÁN. Gyerünk emberek, mozgás! Vakarék, mindegyikből tíz marék.

Tizenkettedik szín: Döbrögi szobája

DÖBRÖGI. De jó, hogy véletlen épp erre vitt az utad.

MATYI. Johohohó, de nem véletlenül. *(Leveszi álruháját.)* Jó doktor tudja, mikor kell, hol.

DÖBRÖGI. De csak gyengéden, drága doktor úr.

MATYI. Mindjárt, mindjárt!

DÖBRÖGI. Juj, jaj! Nem enyhül ez, doktor.

MATYI. Nem is, mert nem vagyok én doktor *(saját hangján)*, hanem csak a Lúdas Matyi.

DÖBRÖGI. Mi? Te?

MATYI. Én hát. Jöttem a második részlet dolgában. Ahogy megfogadtam.

DÖBRÖGI. Jaj, ne. Ispán!... Te, gazember, ezért elevenen megnyúztatlak.

(Botozás.)

MATYI. Huszonegy, huszonkettő, huszonhárom....

DÖBRÖGI. Segítség, emberek... Te országpusztító lator!

KATONÁK, ISPÁN. Kutyabenge, vakarék...

ISPÁN. Nagyságos úr, jelentem alásan, lekaszáltuk a rétet, minden gyógyfű közte.

DÖBRÖGI. Ispán!

ISPÁN. Uram, irgalmazz, már másodszor! ' '

(Leveszi a Döbrögi fejére tűzött lúdtollat. Zene.)

**Tizenharmadik szín: tél van, a vár erkélyén
az ispán és Döbrögi, lent a katonák, a piactér hátul**

ISPÁN. Emberek!

II. KATONA. Jelen.

KATONÁK. No. Kuss! Csönd!

II. KATONA. Hát jól van, no.

ISPÁN. Emberek! Ma van a vásár napja, vitézlő nagyságos urunk, dacolva a veszedelemmel, eltökélte, hogy személyesen szedi be a dézsmát. No, mármost, ti előre mentek, és átkutatjátok a vásári sokadalmat.

KATONÁK. *(Ujjongva.)* Átkutatjuk. Átkutatjuk.

ISPÁN. No, mármost, nehogy az a gyilkos haramia a mi urunkat testi mivoltában harmadszor is orvul bántalmazhassa, de nem lesz rá módja, mert én kiismertem már gaz fondorlatát. Rájöttem, hogy álöltözetek által mássá teszi magát, mint aki igazából volna.

KATONÁK. Hüha, milyen esze van!

ISPÁN. Éppen ezért csak az nem gyanús, akinek megmaradt a lúdas formája.

Értsük emberek?

KATONÁK. Miiit?

II. KATONA. Aki lúdas, nem Lúdas, aki meg nem lúdas...

KATONÁK. Hogy is van ez?

ISPÁN. Világos?

I. KATONA. Igenis.

ISPÁN. Nyeregbe!

Tizennegyedik szín: vásár

KATONÁK. Lássuk, az vagy-e, aki vagy. *(Ráncigálják az emberekről a ruhát.)* Vallja be, hogy kend a lúdas, mert különben nagy baj lesz. *(A megbántottak hangos rosszallása.)* Itt lesz a lúdas a hordóban... Ki vele, hol rejtőzik a lúdas! *(Matyi saját ruhájában, öltözetében ül egy hordón.)*

I. KATONA. Ide mind, elibém! Szaporán, hé! No, gyere csak, te lator!

(Kihoznak egy bácsit a tömegből.)

ÖREG BÁCSI. Jaj nekem, jaj!

I. KATONA. Szaggasd csak le azt a kóckomédiás szakállát!

ÖREG BÁCSI. Öreg vagyok én már. Jaj, jajj!

KATONA. Nem bírom kigyomlálni. Alázatosan jelentem, az álszakáll valódi.

I. KATONA. *(Körülnéz.)* Te ott, látom, amit látok. Elibém!

II. BÁCSI. Én?

KATONA. Megvagy lúdas, fogom a csőröd! *(Az orránál fogva húzza ki a tömegből.)*

II. BÁCSI. Tessék parancsolni, pribék úr!

I. KATONA. Csavard csak le a maskara orrát!

II. BÁCSI. Jaj, jaj, jaj, így nőtt az, ilyen répaforma, szerencsétlenségemre!

I. KATONA. Szerencséd. Takarodj! Ott lapul a nyomorult! *(Matyi felé mutat.)*

MATYI. Én?

KATONA Igenis. Félre az utamból, kölyök! *(Félrelöki Matyit, és a mellette álló medvét vonszolja ki a tömegből.)*

I. KATONA. No, hozzátok csak ide!

MEDVÉS BÁCSI. Hova viszik? Jaj, mit akarnak tőle? Vigyázni kell arra, vitéz urak.

I. KATONA. No, te is hiába ittál előre a medve bőrére. Lefele, lefele! Most megvagy! *(Feláll katonája hátára, és rángatja a medve fejét.)*

MEDVÉS BÁCSI. Jaj, vitéz úr, a fejét ne tessék bántani!

I. KATONA. Takarodj! Bújj, ki gaz lúdas. Szétszabdalom azt a kölcsönbundát!

MEDVÉS BÁCSI. Jaj, uram, nagy baj lesz ebből! *(A medve felemeli és eldobja az első katonát. A medve ráförmed a katonákra, és elzavarja őket.)*

LOVAS BÁCSI. Cirógasd meg a többit is, Talpas!

MATYI. Csendesebben vigadjon, öregapám, mert ha meghallják, lesz ám nemulass!

LOVAS BÁCSI. Sose félts, te, engem, öcskös! Mire ezek egyet moccannak, az én Fecském már hét határon túl szárnyal velem. Igaz-e? Hanem úgy látom, neked volna inkább félnivalód. Hallottam a híred.

MATYI. Mende-monda. Szóbeszéd. Aztán csakugyan olyan sebesen repül ez a Fecske?

LOVAS BÁCSI. Aki nyomába ér, ingyér adom annak.

MATYI. Akkor szerencsét hozhat nekem a patkója, ha ráállna egy kis szövetségre, bátyó.

LOVAS BÁCSI. Miért ne, ha ebből kerül ki a harmadik huszonöt?

MATYI. Kikerül, kikerül, csak jól figyeljen rám. Ha volna kendnek egy magam formájú csikóslegénye... *(Fülébe súgja.)*

Tizenötödik szín: az erkély mögött, Döbrögi várában

DÖBRÖGI. Aztán azt a gazt, hurokra kerített-e már?

ISPÁN. Tucatjával, nagyságos úr. Eddig már negyvenheten vallották be a

deresen, hogy ők Lúdas Matyi.

DÖBRÖGI. Tudom, köztük a monostori prépost úr is. Csaknem kiátkoztak miatta, de én az igazit akarom! Ide nekem, vagy cudar világ lesz!

ISPÁN. Igenis.

DÖBRÖGI. Kétszer már cserben hagyatok, ha harmadjára is megcsúfol az a haramia...

ISPÁN. A sereg életével fizetek érte.

DÖBRÖGI. Meg a saját fejeddel. Összeterelted már azt a kenyérpusztító zsoldos hadsereget?

ISPÁN. A császárnak sincsen külön testőrsége. *(Fütty.)* Oda fusson a szeme a nagyságos úrnak, íme!

KATONÁK. Kegyes urunk soká éljen egészségben, dicsőségben! Vivát!
(Döbrögi lejön az erkélyről, és beszáll a hintóba. Tél van. Elindulnak a várból kifelé, majd összetalálkoznak a csikóslegénnyel.)

Tizenhatodik szín: a falu és a vár között félúton

MATYI. *(Az út mellett készülődik a harmadik részletre.)* Vedd a ludat ismeretőnek, aztán ugrass el szaporán!

CSIKÓSLEGÉNY. Hej, bottal üthetik a nyomunkat, aztán te is forgasd a botot, Matyi. *(A csikóslegény elállja a katonák útját.)*

ISPÁN. Állj!

CSIKÓSLEGÉNY. Hé, Döbrögi uraság, hallja-e szavam?

DÖBRÖGI. Ispán, mit ácsingózunk itt?

CSIKÓSLEGÉNY. Hát csak épp a harmadik részlet dógában, nagyságos úr! Merthogy én volnék az a bizonyos Lúdas Matyi!

KATONÁK. Ispán uram, ott a lúdja is.

DÖBRÖGI. Ispán, csapj le rá!

ISPÁN. Rohamra! *(Mindnyájan el a csikóslegény után.)*

DÖBRÖGI. Tíz arany, aki elfogja élve vagy halva. Száz arany a fejéért, ezer arany. Üsd, vágd, aprítsd, előre, drága jó fiaim! Tízezer arany a gaznak a fejéért, mit tízezer, százezer! Annyi arany, ahány a haja szála! *(A hintónál maradt katonák is a többiek nyomába erednek. Döbrögi egyedül marad.)*

ISPÁN. Ott a lúdas, utána! Mindenki, akinek Istene van!

DÖBRÖGI. *(Kivont karddal a hintónál.)* Húzzátok karóba! Szaggassátok négy felé, derék jó híveim! Százezer szép, fényes csikóarany üti a markát annak, aki...

MATYI. Túl nagy ár az egy szegény legény fejéért, vitézlő jó Döbrögi uram!

DÖBRÖGI. Te, te itt? Varázslat, boszorkányság!

MATYI. Ó, csupán egy kis fortély. Akit kegyelmed kopói kergetnek, az csak egy derék cimborám.

DÖBRÖGI. Huss! El innét, kotródj! Kotródj! Emberek, segítség! Legények, ide mind! Hajts, kocsis! Ispán! Hajdúk, vitézek, vissza! Segítség! *(Döbrögi be akar ugrani a hintó ablakán, és beszorul. Botozás.)*

EGY KISGYEREK. Emberek, verik a nagyságos urat! *(Az emberek körbeállják a hintót.)*

MATYI. Huszonhárom, huszonnégy, huszonöt. Hát megkapta az uratok a dézsmát. Most már szabad a vásár. No, Isten megáldja, nagyságos úr! Remélem, okul belőle.

CSIKÓSLEGÉNY. *(Visszajött a sereg nélkül.)* Fogd a ludat, meghoztam épségben.

MATYI. Köszönöm a segítséget, cimbora!

CSIKÓSLEGÉNY. Megtetted a magadét a mi nevünkben is. Ezért hát nem tartozol köszönettel.

MATYI. Legyen pedig e történet tanulság valamennyi kegyetlen uraknak.

(Döbrögít visszahúzzák hintóstul a várba.)

(Zene és közös ének.)

V é g e